

KAMU KESİMİ GREVLERİ

Aydınlık Dergisi, 7 Ekim 1995

Yıldırım Koç

1995 kamu kesimi toplu sözleşme uyuşmazlığı 27 Ekim 1995 günü TÜRK-İŞ ile Hükümet arasında imzalanan bir protokolle sonuçlandı. Sendikalar, bu protokolü temel alarak, toplu iş sözleşmelerini imzalayacaklar.

Toplu iş sözleşmelerinin yürürlük başlangıçları genellikle 1 Ocak ve 1 Mart. Ancak mücadele 10 Temmuz günü Devlet Bakanı Bekir Sami Daçe'nin yıllık yüzde 5,4'lük zam teklifinden sonra sertleşti. Dört aylık yoğun mücadeleler sonucunda, TÜRK-İŞ, başlangıçtaki taleplerinin oldukça gerisinde bir anlaşmayı kabullenmek zorunda kaldı.

Bu durum bir hezimet midir? Sendikal mücadelede büyük hatalar mı yapılmıştır?

Hayır. Bir hezimet söz konusu değil. Büyük derslerin çıkarılabileceği, olumlu yanları ağır basan bir dört ay yaşandı.

Sendikal mücadele çerçevesinde yapılabilecek eylemlerin hemen hemen tümü yapıldı. Türkiye tarihinin en büyük işçi mitingi 5 Ağustos günü düzenlendi (Emeğe Saygı Yürüyüş ve Mitingi). 8 Ağustos günü, ilk kez tüm ülkede işyerlerini terketmeme eylemi kararı alındı ve bir ölçüde uygulandı. 20 Eylül'de CHP'nin hükümetten çekilmesinde ve 14 Ekim'de Azınlık Hükümetinin güvenoyu alamamasında belirleyici etmen, TÜRK-İŞ'ti. Türkiye tarihinin en büyük grevleri yapıldı. Tüm bunlara karşın sonuç alınamadı. Bu durum neyi gösteriyor? Bu eylemlerin işe yaramadığını mı? Bu eylemlerin daha sert uygulanması gerektiğini mi? İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin ekmek mücadelesinin sendikal boyutları aştığını ve sendikal mücadelenin ekmek mücadelesinde bile başarılı olabilmek için siyasallaşması gerektiğini mi?

TÜRK-İŞ içinde eski sendikal anlayışı savunanlar, "TÜRK-İŞ sokağa fazla itibar etmemeli," diyorlar. Eski anlayıştaki bazı kişiler, "bakın, istediğiniz tüm bu eylemleri yaptık, bunlardan sonuç almak mümkün değil, bunlar bizi yıpratıyor, yeniden görüşmeler ve uzlaşmalar yoluyla iktidarlara yaranmaya çalışalım," görüşlerini ileri sürüyorlar. Bunlara bu sayfada söylenecek birşey yok.

Bu eylemlerin daha sert uygulanması önerenler ve böylece toplu sözleşmeler aracılığıyla sorunların çözülebileceğini düşünenler ise, genellikle farkında olmadan, ekonomizmin ve sendikalizmin savunusunu yapmaktadır. Bu görüşteki iyiniyetli bazı kişiler, siyasal mücadelenin önemini unutarak ve salt sendikal mücadeleyle sorunların çözülebileceğini savunarak, anarkosendikalizme sivruluyorlar. Bu kişilerin anlayamadıkları nokta, artık en basit gibi gözüken ücret mücadelesinin bile siyasal bir nitelik aldığı ve ancak siyasallaşmış bir sendikal hareketle çözülebileceğidir. Bunu söylerken, son mücadelede sendikaların, TÜRK-İŞ'in, işçilerin ve diğer toplum kesimlerinin eksiklikleri ve hatalarının olmadığını iddia etmiyorum. Bunlara değineceğim. Ancak kritik nokta, günümüzde, yalnızca daha kararlı bir sendikal mücadelenin ve eylemlerin bile, TÜRK-İŞ'in taleplerini gerçekleştirmede başarılı olamayacağıdır.

Kanımcı sorun, ekmek mücadelesinin bile siyasallaşmasıdır ve bunun geniş işçi kitlelerince kavranmaya başlanmasıdır. Son dört ayda yaşanan mücadelenin en önemli deneyimi kanımcı budur.

Temel sorun buyken, sendikal mücadelede çeşitli eksiklik ve hataları görmezlikten gelmemek de gerekir. Bu eksiklik ve hataların bir bölümü şöyle özetlenebilir:

- Kamuoyu yeterince işçiler ve sendikalar lehinde oluşturulamadı. Sendikaların denetimindeki televizyon kanalı, radyo ve basılı yayın yetersizliği belirgindi.
- Sendikacılık hareketinin siyasal alanda uzantısının olmaması önemini giderek artıran bir eksiklik olarak ortaya çıktı. Bu nedenle, hakim sınıflar cephesindeki çelişkilerden ve gediklerden yararlanılmaya çalışıldı. TÜRK-İŞ'in yıkılmasına büyük katkısının olduğu Tansu Çiller Hükümeti'ni CHP diriltti. Sosyalist solun bölünmüşlüğü ve işçi sınıfı ile bağlarının yetersizliği de süreci olumsuz etkiledi.
- Türkiye, grevler süresince bir miting alanına çevrilemedi.
- Sendikacılar ve işçiler arasında, greve çıkılacağına son ana kadar inanmayanların sayısı az değildi. Sayıları hiç de az olmayan bir işçi grubu, kendilerini toplumun yoksulları ile kıyaslayarak ve sermayenin propagandasına kanarak, aldıkları ücretleri daha da artırmanın olanaklı olmadığına inanıyordu. İşçi sınıfının içinde ardı ardına barikatları aşarak 14 Ekim günü Ankara'ya gelenler de vardı, toplu sözleşme uyuşmazlığının sürmesine karşın hiçbir eyleme katılmayanlar da.
- Bazı sendikacıların siyasal kimliği ön plana çıktı (13 Ekim günü toplu sözleşme imzalayan Haber-İş'e ilişkin iddialar). Bazı sendikacılar, TÜRK-İŞ'in dışında DYP'li bakanlarla ilişki kurdular, onlara bilgi aktardılar.
- Tabanıyla ilişki geliştirmemiş ve eski sendikal anlayışları sürdüren bazı sendikalar mücadeleyi terketti (TEKSİF, TOLEYİS).
- İlk kez kurulan bölge ve il grev komitelerinin çalışmalarında birçok eksik yaşandı.
- Grevlerin ertelenmesi durumunda başvurulacak eylemlere ilişkin karar uygulanamadı.
- Dayanışma konusunda alınan karar gerektiği gibi uygulanamadı. Greve çıkmayan işçiler ve sendikalar, gerekli desteği vermedi. Diğer emekçi sınıf ve tabakalar, CHP, DSP ve sosyalistler de, grevleri destekleme konusunda sorumluluklarını gerektiği gibi yerine getirmediler.
- Yasa gereği "üretim ve satışa yönelik olmamak koşuluyla" işyerinin bakımından ve güvenliğinden sorumlu olacak kişilerin, işveren baskısı karşısında yasayı ihlal ederek normal çalışmalarını sürdürmeleri birçok işyerinde engellenemedi.
- Grev-dışı eylemlerde belirleyici rolü olan PTT ve enerji işçileri mücadeleye katılmadı. Bu işkollarındaki sendikacıların aldığı tavra karşı işyerlerinde güçlü bir tepki oluşmadı.
- İşçilerin çoğu hayatında ilk kez greve çıktı, birçok sendikacı ilk kez grev yaşadı. Deneyimsizlik çeşitli hatalara yol açtı.
- TÜRK-İŞ bölge ve il temsilcilikleri oldukça iyi çalıştı; ancak eşgüdümün sağlanmasında bazı aksaklıklar oldu.
- TÜRK-İŞ'in basılı yayın, video, v.b. çalışmaları çok yetersiz kaldı.
- Kamu çalışanları, emekliler ve işsizler ile eylem birliği sağlanamadı.

1995 kamu kesimi toplu sözleşmeleri ve grevleri, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihine, sınıfın bir bütün olarak siyasallaşması doğrultusunda dönüm noktalarından biri olarak geçecektir. Deneyim ve bilinçte yaşanan kazanç, ücretlerin satınalma gücünde yaşanan kayıptan çok daha değerlidir.